

Шулюк Богдана Степанівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Тернопільського національного економічного університету

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Для розвитку економіки і науково-технічного прогресу світові держави беруть активну участь в інноваційних проектах. Інноваційна діяльність цілком підтримується державними і громадськими інститутами, представниками бізнесу, що зумовлює необхідність співпраці і кооперації, як приватних, так і державних суб'єктів (фірм, університетів, державних лабораторій та ін.).

Порівняно з іншими країнами, Україна займає низьку позицію стосовно здійснення інноваційної діяльності (табл. 1). Вона практично зникла з винахідницької та інноваційної карти світу. Нині її частка в світовому обсязі торгівлі наукомісткою продукцією становить 0,1%.

Таблиця 1

Рейтинг України за інноваційними складовими серед інших країн світу*

№ з/п	Індекс глобальної конкурентоспроможності України за інноваційною складовою	2014-2015 рр. (із 144 країн)	2015-2016 рр. (із 140 країн)	2016-2017 рр. (із 138 країн)
1.	<i>Відповідність бізнесу сучасним вимогам</i>	99	91	98
1.1	Чисельність місцевих постачальників	80	61	62
1.2	Якість місцевого постачальника	83	80	79
1.3	Стан розвитку кластерів	128	124	125
1.4	Ширина лацюга створення вартості	79	70	97
1.5	Управління міжнародним розповсюдженням	82	86	91
1.6	Модернізація виробничого процесу	95	68	71
1.7	Межі маркетингу	79	81	80
2.	<i>Інновації</i>	81	54	52
2.1	Здатність до інновацій	82	52	49
2.2	Якість науково-дослідних інститутів	67	43	50
2.3	Витрати компаній на дослідження і розробки	66	54	68
2.4	Співпраця університетів у	74	74	57

	дослідженнях та розробці			
2.5	Державні закупівлі високотехнологічної продукції	123	98	82
2.6	Наявність вчених та інженерів	48	29	29
	Загалом	92	72	73

* Складено автором на основі джерела [2]

На внутрішньому ринку ситуація трохи краща. У 2017 р. питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,48%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%. Відтак 19,3% загального обсягу витрат були спрямовані на виконання фундаментальних наукових досліджень; частка витрат на виконання прикладних наукових досліджень становила 22,2%; на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок спрямовано 58,5% загального обсягу витрат [1].

Проте підприємства все-таки вважають за краще купувати вже діючі і випробувані технології, так як фінансувати нові розробки ризиковано. Основними причинами такої ситуації у нашій країні визначено: корупцію, політичну нестабільність, інфляцію, неефективну державну бюрократію, ускладнений доступ до фінансів, часту зміну урядів, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, невідповідну якість інфраструктури, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, злочинність та крадіжки [2].

Щоб стимулювати залучення фінансових ресурсів, держава повинна страхувати інноваційні ризики. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок про низьку інноваційну складову економіки України, яка стримується різноманітними бар'єрами:

- ◆ дефіцитом власних фінансових коштів підприємств і високою вартістю позикових коштів;
- ◆ складною і малоефективною системою оподаткування;
- ◆ відсутністю зв'язків між науково-дослідним сектором, які розробляють інновації, і промисловим сектором, що їх використовують;

◆ недосконалістю відповідної бази і структур, необхідних для трансферу технологій, а також інформації на дану тему;

◆ відсутністю зацікавленості як держави, так і підприємців у здійсненні інновацій.

Виходячи з проведеного дослідження, для активізації інноваційної діяльності в Україні, варто використовувати кращі здобутки світового досвіду з урахуванням економічних, фінансових та соціальних умов нашої країни, зокрема:

1) оскільки участь держави у фінансуванні інноваційної діяльності є обов'язковою, то її стратегічні цілі мають бути направлені на забезпечення постійного паритету між попитом і пропозицією інновацій в економіці. Для цього варто окреслити тактичні завдання, головними з яких є пошук ефективних форм та методів підтримки перспективних досліджень й розробок, сприяння взаємодії всіх учасників інноваційного процесу;

2) забезпечити надання прямих державних субсидій та податкових пільг малим та середнім підприємствам, що займаються прикладними науковими розробками і здійснюють інноваційну діяльність в перспективних галузях, а також фінансування наукових досліджень та інноваційних ідей на основі конкурсного відбору кращих проектів;

3) в умовах посилення нестачі бюджетних коштів, варто доповнювати прямі методи бюджетного фінансування інновацій непрямими інструментами їх стимулювання. Зокрема, поглиблювати інноваційну спрямованість економічної політики через державну підтримку бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів як носіїв передової технології для підтримки малого бізнесу та інновацій, через сприяння обміну знаннями та співробітництва між виробниками і науковими проектно-технологічними організаціями. Крім того, доцільним є створення державних венчурних фондів, які результативно функціонують у таких країнах, як Фінляндія (SITRA), США (SBIC);

4) доповнити загальнонаціональну стратегію інноваційного розвитку регіональною складовою, відтак модернізувати економіку країни шляхом

стимулювання інноваційної діяльності в її регіонах. При цьому в інноваційний процес варто залучати і ті території, які є депресивними завдяки створенню Фонду підтримки інноваційної діяльності регіонів. Це дасть змогу застосовувати фінансові стимули для підвищення активності інноваційної діяльності регіонів. Фонд зможе як надавати фінансову допомогу, так і стимулювати перспективні території, розширюючи можливості інноваційної діяльності та дозволяючи виходити на новий, раніше недоступний, міжрегіональний і навіть міжнародний рівень [3, с. 275];

5) збільшити науково-методичне забезпечення розвитку малого підприємництва та здійснювати комплексні наукові дослідження економічних проблем сучасності;

б) підвищити витрати на наукову діяльність та освіту, в тому числі на навчальні програми для підприємців та винахідників в рамках процесу обміну знаннями та досвідом.

Окреслені заходи здатні забезпечити високу доступність інвестиційних ресурсів для всіх суб'єктів інноваційної діяльності. Проте реформування не може бути ефективним без належного навчання та підвищення кваліфікації працівників за допомогою розроблення навчальних програм, проведення засідань «за круглим столом», конференцій, консультацій та інших заходів.

Література:

1. Інформація про виділення бюджетних коштів на інноваційну діяльність у 2017 р. (за даними Державної служби статистики України). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm (дата звернення: 25.10.2018).

2. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності за 2014–2017 рр. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1> (дата звернення: 07.11.2018).

3. Яшина Н. И., Емельянова О. В., Прончатова-Рубцова Н. Н. Оценка финансового состояния субъектов РФ для определения перспектив развития инновационной деятельности в регионах. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского*. 2013. № 3 (3). С. 272–276.